

окремими учнями, відповідаючи потребам незрячих учнів у самостійності та самоствердженні.

Література:

1. Олійник Т. І. Рольова гра у навчанні англійської мови в 6-8 класах: Посібник для вчителів / Т. І. Олійник. - К.: «Освіта», 1992. - 128 с.
2. Филатов В. М. Методическая типология ролевых игр / В. М.Филатов // Иностранные языки в школе. - 1988, № 3. С. 25-29.
3. Araluce, H.A., Teaching English as a foreign language to blind and visually impaired young learners: the Affective Factor (Tesis Doctoral). – Cuenca, 2005. <https://ruidera.uclm.es/xmlui/bitstream/handle/10578/922/189%20Teaching%20English.pdf>
4. Barnes R., Kashdan S., Teaching English as a new Language to Visually Impaired and Blind ESL Students: Problems and Possibilities. <http://www.afb.org/section.aspx?Documentid=1933>
5. Nikolic T. Teaching a foreign language in schools for blind and visually impaired children // Journal of Visual Impairment and Blindness. V. 81. – P. 62 – 66. http://www.researchgate.net/publication/232439794_Teaching_a_foreign_language_in_schools_for_blind_and_visually_impaired_children
6. Stirtridge G. Role Play and Simulations // Keith Johnson, Keith Morrow Communication in the Classroom. - Oxford.: Oxford University Press. - 1996.

УДК376-056.36-053.4:37.091.33-027.22-021.464:64:37.012

Рецензент
Чеботарьова О.В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ НАВИЧОК САМООБСЛУГОВУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Тищенко Л. А.

У статті розглянуто методику вивчення стану сформованості навичок самообслуговування у дошкільників з помірною розумовою відсталістю. Охарактеризовано блоки завдань, які увійшли у методику констатуючого експерименту та результати експериментального дослідження.

Ключові слова: дошкільники з помірною розумовою відсталістю, навички самообслуговування, методика вивчення стану сформованості навичок самообслуговування.

Методика изучения состояния сформированности навыков самообслуживания у дошкольников с умеренной умственной отсталостью

В статье рассмотрено методику изучения состояния сформированности навыков самообслуживания у дошкольников с умеренной умственной отсталостью. Охарактеризованы блоки задач, которые вошли в методику констатирующего эксперимента и результаты экспериментального исследования.

Ключевые слова: дошкольники с умеренной умственной отсталостью, навыки самообслуживания, методика изучения состояния сформированности навыков самообслуживания.

Methodology of study situation formation of self-service skills in preschool children with moderate mental retardation

In article the method of examining the state of self-formation skills in preschool children with moderate mental retardation. Characterized blocks the tasks included in the method of ascertaining the experiment and the results of the pilot study.

Key words: preschool children with moderate mental retardation, skills, self-study method of forming the state of self-service skills.

Актуальним питанням сучасної освіти є підвищення корекційно-розвивальної ролі навчання та виховання дошкільників з вадами розумового розвитку, а саме – дітей з помірною розумовою відсталістю, з метою ефективної підготовки їх до шкільного навчання та успішної соціалізації (І.М. Бгажнокова, Л.А. Ватажина, С.Д. Забрамна, А.В. Закрепіна, Т.Н. Ісаєва, М.І. Кузьмицька, А.Р. Маллер, М. Г. Рейдибойм, Г.В. Цикото, Л.М. Шипіцина та інші).

У корекційній педагогіці самообслуговування розглядається як одне із важливих завдань виховання і навчання дошкільника з розумовою відсталістю, оскільки опанування життєво необхідних умінь та навичок сприяє проявам самостійності та успішній соціальній адаптації дитини (О.П. Гаврилушкіна, О.В. Гаврилов, Г.М. Мерсіянова, Н.Д. Соколова, О.А. Стребелева, К.М. Турчинська, О.П. Хохліна, О.В. Чеботарьова, В.А. Шинкаренко та інші).

В основу нашого константувального етапу дослідження покладено розроблену методику вивчення стану сформованості навичок самообслуговування у дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю, яка передбачала визначення рівнів сформованості уявлень про предмети побуту, навичок вживання їжі, одягання та роздягання, санітарно-гігієнічних навичок.

Дослідження проводилось на базі спеціальних дошкільних навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю міст Києва, Білої Церкви, Кам'янець-Подільського.

Було розроблено критерії та показники стану сформованості навичок самообслуговування у дошкільників з помірною розумовою відсталістю на початковому етапі навчання в дошкільному закладі.

Методика вивчення стану сформованості навичок самообслуговування і включала наступні блоки завдань:

1 блок. Виявлення сформованості елементарних знань про предмети побуту та харчування, необхідних у процесі формування навичок самообслуговування:

- розрізнення предметів посуду (тарілки, чашки, ложки);
- розрізнення предметів меблів (стола, стільця, ліжка);
- розрізнення предметів одягу (футболки, штанив, куртки);
- розрізнення предметів взуття (черевикив, кросівков, капців);
- розрізнення продуктів харчування.

2 блок. Вивчення сформованості навичок прийому їжі:

- сідати за стіл;
- користуватися ложкою ;
- користуватися чашкою ;
- витирати рот серветкою ;

3 блок. Виявлення сформованості санітарно-гігієнічних навичок:

- проситися в туалет;
- сідати на горщик (унітаз);
- ходити в горщик (унітаз);
- мити руки та обличчя;
- користуватись рушником.

4 блок. Визначення сформованості навичок одягання та роздягання:

- надягати штани;
- надягати футболку;
- надягати куртку;
- застібати блискавку на куртці;
- взуватися;
- знімати штани;
- знімати футболку;
- знімати куртку;

- розстібати блискавку на куртці;
- знімати черевики;
- прибирати одяг у шафу (вішати на стільчик).

Вивчення стану сформованості навичок самообслуговування у дошкільників проводилась методом спостереження та тестування на заняттях з формування навичок самообслуговування в спеціальному дошкільному закладі.

При обстеженні уявлень про предмети побуту та харчування нами використовувались елементи методики піктограм.

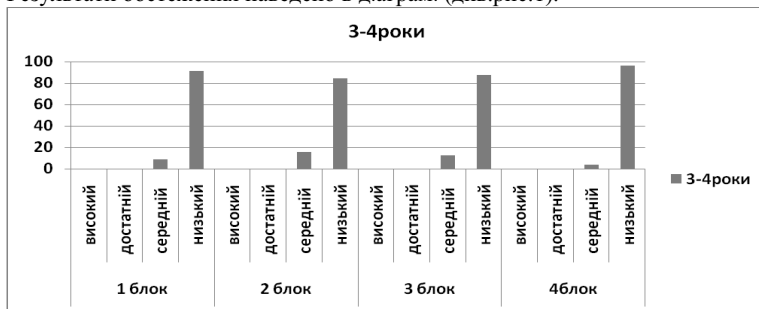
Аналіз результатів дослідження засвідчує, що діти мають низькі показники стану сформованості навичок самообслуговування, окрім того їм притаманна бідність та невиразність емоцій, що проявляється у зниженій потребі в емоційних контактах і міжособистісних комунікаціях, а також спостерігається виражена нездатність до психічного напруження, що виявляється в надмірному відволіканні та руховому неспокої.

У всіх дітей досліджуваної групи спостерігалась млявість психомоторних процесів, яка проявлялася в низькому рівні активності, майже повній відсутності інтересу до навколишнього, в інших, навпаки, відзначалася психомоторна розгальмованість, виражена недиференційована активність (діти розгальмовані, бігають по кімнаті, хапають предмети, підкидають їх догори, тягнуть до рота).

У всіх дітей з помірною розумовою відсталістю відзначається нестійкий інтерес до предметів, низька концентрація уваги (сконцентрувати увагу не можуть на предметі взагалі або концентрують на короткий проміжок часу).

Для всіх дітей експериментальної групи характерним було загальне недорозвинення мовлення, яке проявляється в невмінні вимовляти навіть прості склади. Незначна кількість дошкільників володіє невеликим обсягом слів і простих фраз, однак більшість дітей відноситься до «немовленневих». Для всіх дітей групи характерно обмежене розуміння зверненої мови.

Результати обстеження наведено в діаграмі (див.рис.1).

Рис.1 Діаграма стану сформованості навичок самообслуговування у дошкільників з помірною розумовою відсталістю віком 3-4 років на початковому етапі навчання в дошкільному закладі.

Отже, за результатами констатувального етапу дослідження виявлено, що у більшості дітей з помірною розумовою відсталістю наявним є низький рівень сформованості навичок самообслуговування.

Дошкільники не володіють знаннями за темами: «Частини тіла», «Одяг», «Взуття», «Посуд», «Меблі», «Продукти харчування», не співвідносять предмети з їх назвами, характерним є обмежене розуміння зверненого мовлення.

Діти самостійно не сідають на своє місце, підходячи до столу потребують допомоги дорослого у відсовуванні стільця та сидання на нього.

Вони не можуть самостійно правильно утримувати ложку в руці. Наприклад: дитина 4-х років з помірно розумовою відсталістю під час обіду відмовляється брати ложку до рук, бере її у кулак, вивертаючи долоню, затискує ложку між пальцями. Вона не набирає їжу в ложку, або набравши більшу частину вмісту, проливає, не ковтає тверду їжу, утримує чашку двома руками та п'є рідину, проливаючи вміст, або взагалі відмовляється пити з чашки; не використовує серветку за призначенням, тягне її до рота та жує.

Це пов'язано з нерозумінням дитини етапності трудових дій, низьким тонусом м'язів рук, несформованістю навичок самообслуговування на ранньому етапі розвитку.

Сформованість санітарно-гігієнічних навичок у дошкільників є на низькому рівні. Діти не просяться в туалет, не вміють сидіти та ходити в горщик, самостійно в туалеті себе не обслуговують. При цьому може виявлятися неадекватна поведінка. Так, наприклад, при спробах дорослого допомогти дитині зняти штани та посадити її на горщик, дитина виявляє неадекватну реакцію, плаче, зіскакує з горщика, кусається і щипається.

Усі діти не можуть відкрити кран з водою і помити руки та обличчя. Вони підходять до крану, стоять і чекають на дорослого, деякі при вигляді води, яка тече з крана, починають кричати і тікати. Після миття рук вони не підходять до рушника, або підходять, але витерти руки самі не можуть, руки витирає їм дорослий.

Навички одягання та роздягання також виявляються у дошкільників несформованими. Діти навіть не роблять спроби допомогти дорослому, більше того, в деяких випадках вони не можуть прийняти правильне положення для одягання одягу. Застібнути і розстібнути блискавку дошкільники не можуть, це завдання повністю виконується дорослим.

Отже, під час константувального етапу дослідження було виявлено, що у більшості дітей дошкільного віку з помірно розумовою відсталістю наявним є низький рівень сформованості навичок самообслуговування. Це обумовлено значними порушеннями інтелектуальної та моторної сфери, що потребує цілеспрямованої корекційно-розвивальної роботи, починаючи з розвитку пізнавальної, психомоторної сфери, формування уявлень про предмети побуту та їх використання, підготовку руки, тренування диференціальної діяльності пальців, поетапного формування санітарно-гігієнічних навичок.

Отримані результати дозволяють конкретніше охарактеризувати особливості дитини, її можливості та певні закономірності розвитку. Зокрема, рівні сформованості навичок самообслуговування у дітей з помірно розумовою відсталістю свідчать про складні поєднання різних порушень пізнавальної, рухової, мовленнєвої сфер. Виявлені рівні у дошкільників з помірно розумовою відсталістю допоможуть вибору стратегії навчально-виховної та корекційно-розвивальної діяльності педагога для конкретної дитини та є діагностичним підґрунтям для розробки корекційної методики формувального експерименту.

Література:

1. Забрамная С.Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей : [учеб. для студентов дефектол. фак. педвузов и ун-тов] / С.Д. Забрамная. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1995. – 112с.
2. Стадненко Н.М. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку / Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. — 20 с.
3. Шинкаренко В.А. Диагностика и формирование навыков самообслуживания, хозяйственно-бытового и ручного труда у умственно ограниченных детей : [методические материалы в помощь педагогам специальных учреждений и родителям] /. Шинкаренко В.А. – Минск : Издательство БелАПДИ -"Открытые двери", 1997. – 10с.
4. Чеботарьова О.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних

дошкільних закладах (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / Олена Валентинівна Чеботарьова. –К.:2012.-112с

УДК 376-056.263-053.6]:37.017:177.72.022.1

Рецензент:

Кульбідя С. В.,

доктор педагогічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ НЕЧУЮЧИХ ПІДЛІТКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ткаченко К. О.

У статті проаналізовано та узагальнено різні підходи до трактування та класифікації цінностей. Визначено основні педагогічні умови формування гуманістичних цінностей нечуючих підлітків у спеціальних загальноосвітніх закладах. Розкрито поняття «гуманізація освіти», «гуманізм», «гуманістичні цінності», «ціннісні орієнтації».

Ключові слова: гуманізація освіти, гуманізм, гуманістичні цінності, ціннісні орієнтації, цінність, нечуючі підлітки.

Формирование гуманистических ценностей глухих подростков: теоретический аспект

В статье проанализированы и обобщены различные подходы к трактовке и классификации ценностей. Определены основные педагогические условия формирования гуманистических ценностей глухих подростков в специальных общеобразовательных учреждениях. Раскрыты понятия «гуманизация образования», «гуманизм», «гуманистические ценности», «ценностные ориентации».

Ключевые слова: гуманизация образования, гуманизм, гуманистические ценности, ценностные ориентации, ценность, глухие подростки.

Formation of humanistic values of deaf adolescents: the theoretical aspect

The paper analyzed and summarized the different approaches to the interpretation and classification of values. The main pedagogical conditions of formation of humanistic values of deaf adolescents in special educational institutions. The notions of “humanization of education”, “humanism”, “humanistic values”, “value orientation”.

Keywords: humanization of education, humanism, humanist values, values, value, deaf adolescents.

Духовне відродження України, оновлення системи освіти та виховання наразі є пріоритетними завданнями нашого суспільства, оскільки воно потребує високодуховних, гуманних особистостей, які будуватимуть морально здорову націю. Тому важливим завданням для вчителів та вихователів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей є формування у них гуманістичних цінностей.

Цінності в житті суспільства є соціально значущими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із чинників історичного розвитку. Вони становлять фундамент культури та слугують для регулювання поведінки членів соціуму. Тому система цінностей особистості має формуватися від самого народження в сім'ї, потім в садочку, школі і т. д.

Як свідчать результати досліджень видатних психологів Л. Божович, Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, І. Кона, К. Левіна, О. Леонтєва, Ж. Піаже, Д. Фельдштейна та ін., підлітковий вік є найсприятливішим у становленні характеру людини, розкриття її як гуманної особистості. Цей віковий період характеризується відкриттям морально-духовного «Я», пошуком свого місця у житті, можливістю оцінювати мотиви власних рішень і вчинків. Загострена емоційність, пошук ідеалу і себе в цьому ідеалі свідчать про те, що саме цей віковий період є вирішальним у становленні та майбутньому утвердженні морально зрілої особистості. Особливо в цей період вчителі мають залучати вихованців до спільної діяльності, на власному прикладі виховувати у нечуючих дітей такі якості як доброта, совісність, порядність, чесність, повага, любов, співчуття та співпереживання до людей та ін., що в